

Immacolata w Mediolanie⁴⁵. Obraz tablicowy z przedstawieniem *Tłoczni Mistycznej* znajduje się także w Ansbach w kościele Św. Gumberto⁴⁶. Od momentu powstania grafiki Hieronima Wierixa była bardzo popularna, nic więc dziwnego, że taka właśnie kompozycja zaczyna dominować wśród przedstawień *Tłoczni Mistycznej* i możemy ją odnaleźć na płótnach całego świata chrześcijańskiego: od Ekwadoru poprzez całą Amerykę Południową, Hiszpanię, Niemcy i Polskę wraz z jej wschodnimi krańcami, a nawet w odległym Isfahanie. Znany jest także drzeworyt z XVI w. ukazujący podobną kompozycję, a przechowywany obecnie w National Gallery w Waszyngtonie⁴⁷. Oczywiście, prezentowana grafika Wierixa nie jest jedyną, na której pojawia się motyw *Tłoczni Mistycznej*.

Jednym z ważniejszych dzieł iberyjskiego baroku z punktu widzenia nauk kontreformacji, ale również historii sztuki i nowożytnej ikonografii była *Psalmodia Eucaristica* (1622 r.) Melchora Prieto. Zawarte w niej alegoryczne ilustracje były niejednokrotnie kopiowane przez artystów w Ameryce Łacinskiej. Między wieloma innymi, opatrzona numerem dziewięć, znalazła się tam również inna wersja kompozycji przedstawiającej Chrystusa jako *Tłocznę Mistyczną*⁴⁸. Grafiki ilustrujące dzieło zostały wykonane przez Alardo de Popma⁴⁹. Z nowożytnych dzieł prezentujących ten sam temat i nie nawiązujących do grafiki Hieronima Wierixa, wymienić można rysunek autorstwa Pietera Aerstena z 1550 r., który znajduje się w Utrechcie w muzeum klasztoru Św. Katarzyny. Ukazuje on Mszę św. Grzegorza i *Tłocznę Mistyczną* jako ilustrację misterium Eucharystii. Innym przykładem, który można tu przytoczyć, jest obraz Marco Pino z końca XVI w. przechowywany w zbiorach Muzeów Watykańskich⁵⁰. Górną partię płótna zajmuje postać Zmartwychwstałego Chrystusa, w dole umieszczone zostało przedstawienie *Tłoczni Mistycznej* i postacie czterech ojców Kościoła, którzy czerpakami nalewają krew Jezusa do dzbanów – tak symbolicznie ukazane zostało źródło ich wiedzy, mądrości i świętości.

Tłocznę Mistyczną w sensie symbolicznym i alegorycznym należy postrzegać jako interpretację dwóch kluczowych dla chrześcijaństwa momentów. Chrystusa deptającego kiście winogron możemy uważać za symboliczne zobrazowanie Eucharystii i tajemnicy Przeistoczenia. Jego krwawiące rany powinny zaś przypominać wiernym mękę, śmierć na krzyżu i odkupienie grzechów. W najstarszych przedstawieniach, traktowanych jako *Biblia Pauperum*,

⁴⁵ Pierwsza kompozycja pochodzi z XV w. druga z XVI stulecia.

⁴⁶ STRAZZULLO 1999: fig. 27.

⁴⁷ DELUGA 2000: il. 42; STRAZZULLO 1999: fig. 16.

⁴⁸ MUJICA PINILLA 2003: 267–270

⁴⁹ SEBASTIÁN 2007: 98.

⁵⁰ STRAZZULLO 1999: fig. 13.